



Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

24. - 25. studenog 2022.
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Znanstveno-organizacijski odbor

Dubravka Botica, Matej Klemenčič, Nina Kudiš, Mario Pintarić, Damir Tulić

Održavanje skupa su financijski potpomogli:

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Odsjek za povijest umjetnosti

projekt Barokna Rijeka

Grad Rijeka

Primorsko-goranska županija

Facebook: Barokna Rijeka

(<https://www.facebook.com/profile.php?id=100066724073369>)

web stranica: <http://ribri.uniri.hr/>



UNIRI



primorsko
županija goranska

Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

knjižica sažetaka

24. - 25. studenog 2022.
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
dvorana 230



Prof. dr. sc. Radmila Matejčić (Banja Luka, 1922. – Rijeka, 1990.) je bila riječka povjesničarka umjetnosti i arheologinja, dugogodišnja kustosica Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, redovita profesorica na Pedagoškom fakultetu (danas Filozofski fakultet) Sveučilišta u Rijeci, autorica velikog broja studija, članaka, osvrti, kritika, predgovora umjetničkih kataloga, znanstvenih i stručnih priloga iz području povijesti umjetnosti, suautorica čuvene monografije *Barok u Hrvatskoj* (1982.) te kultne knjige *Kako čitati grad* (1988.) u kojoj je lako razumljivim jezikom interpretirala i kontekstualizirala povijest spomeničke baštine grada Rijeke te predstavila ljude koji su je stvarali.

Diplomirala je klasičnu arheologiju te povijest umjetnosti i kulture na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1950.) gdje je magistrirala (1970.) i doktorirala s temom *Barok u Istri, Rijeci i Hrvatskom primorju* (1976.). Nakon studija osnovala je obitelj u Zagrebu i doselila se u Rijeku (1951.). Zaposlila se u tadašnjoj Naučnoj knjižnici (1952.), a potom u Pomorskom i povijesnome muzeju (1954. – 1980.) kao voditeljica Odjela arheologije. Provodila je terenska iskopanja i podvodna istraživanja te nalazima obogatila fundus muzeja u kojem je postavila lapidarij, mnoge arheološke i umjetničke izložbe. Od 1980. predaje na Pedagoškom fakultetu u Rijeci kao izvanredna, a potom redovita profesorica gdje ostaje do prerane smrti 1990. godine. Pokopana je na riječkome groblju Kozala.

Mnogobrojnim svojim tekstovima dala je znanstveni doprinos poznavanju umjetničke baštine starog i srednjeg vijeka, arheologije, etnologije, umjetničkog obrta, numizmatike i povijesti zdravstvene kulture. Najznačajniji doprinos Radmila Matejčić je, međutim, dala poznavanju barokne umjetnosti Istre i Hrvatskog primorja te riječke arhitekture na prijelomu 19. u 20. stoljeće. Posthumno su objavljena tri izdanja prema autoričnim rukopisima: *Crkva Gospe Trsatske i Franjevački samostan* (1991.), *Crkva Svetog Vida* (1994.) te *Izleti u prošlost* (2000.). Godine 1992. održan je znanstveni skup i zatim je objavljen zbornik radova (1993.) u čast Radmile Matejčić.

(prema Daini Glavočić, *Radmila Matejčić*, Rijeka 2020., str. 61-62.)

PROGRAM

ČETVRTAK, 24. 11.

10.30 Otvaranje skupa i pozdravna obraćanja:

- dekan Filozofskog fakulteta u Rijeci, prof. dr. sc. Aleksandar Mijatović
- rektorica Sveučilišta u Rijeci, prof. dr. sc. Snježana Prijjč-Samaržija
- zamjenica gradonačelnika Grada Rijeke, Sandra Krpan
- mr. sc. Daina Glavočić, *Radmila Matejčić (1922. – 1990.)*
- prof. dr. sc. Nina Kudiš, *Doprinos Radmile Matejčić poznavanju barokne umjetnosti u Istri i Hrvatskom primorju*
- otvaranje izložbe posvećene Radmili Matejčić i imenovanje dvorane 207

**Sakralno i profano, funkcija i forma: arhitektura ranog novog vijeka
predsjedna Nina Kudiš**

- 12.00 – 12.20** Dubravka Botica, *O istraživanju barokne arhitekture u Hrvatskoj – doprinosi Radmile Matejčić i Anđele Horvat*
- 12.20 – 12.40** Ivana Prijatelj Pavičić, *Prilog istraživanju širenja modela centralnih isusovačkih crkava u baroku: dvije tipološki srodne crkve na dva kraja Europe - crkva sv. Vida u Rijeci i svetište Ignacija Loyole u Gipuzcoi*
- 12.40 – 13.00** Renata Novak Klemenčič, *Fasada koprške stolnice v kontekstu stavbne in urbane zgodovine*

13.00 – 15.00 diskusija i pauza za ručak

predsjedna Damir Tulić

- 15.00 – 15.20** Sylvia Stegbauer, *Architecture of Religious Communities in the 17th and 18th Centuries in Styria: the Jesuit Settlements in Graz, Leoben and Judenburg*
- 15.20 – 15.40** Petar Puhmajer, *Stilski vokabular riječke profane arhitekture 18. stoljeća - ishodišta i razvoj*
- 15.40 – 16.00** Ivan Braut, Bernarda Ratančić, *Nove spoznaje o građevinskom razvoju crkve sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom u ranom novom vijeku*

16.00 – 16.50 diskusija i pauza

U drvu i u mramoru – skulptura 17. i 18. stoljeća

predsjedna Matej Klemenčič

- 16.50 – 17.10** Vlasta Zajec, *Drveni oltari u Istri prije i poslije Radmile Matejčić*
- 17.10 – 17.30** Damir Tulić, *Venecijanska skulptura oko 1690. godine: slučaj kipara i altara Bernarda Tabacca*

- 17.30 – 17.50 Mario Pintarić, *Venecijanski kipar Alvise Tagliapietra u Istri i Hrvatskom primorju*
- 17.50 – 18.10 Martina Ožanić, *Glavni oltar u crkvi sv. Margarete u Bakru – import srednjoeuropskih rješenja na periferiji Carstva*
- 18.10 – 18.40 diskusija
- 18.40 Predstavljanje Istraživačke grupe za proučavanje 18. stoljeća - IGOS

PETAK, 25. 11.

Majstori, djela i predlošci: slikarstvo 17. i 18. stoljeća predsjeda Ivana Prijatelj Pavičić

- 9.50 – 10.10 Ana Šitina, *Novi pogled na slike Giovannija Laudisa (1553. – 1631.) u Šibeniku*
- 10.10 – 10.30 Enrico Lucchese, *Una primizia quarnerina di Daniel Heintz*
- 10.30 – 10.50 Tanja Trška, *Prilozi za dvije slike s riječkoga područja kroz barokna istraživanja Radmile Matejčić*
- 10.50 – 11.40 diskusija i pauza

predsjeda Dubravka Botica

- 11.40 – 12.00 Nina Kudiš, *Tragom dvije slike iz riječke Vele crkve: o Agostinu i Bartolomeu Litteriniju i njihovoj radioničkoj produkciji*
- 12.00 – 12.20 Matej Klemenčić, *Valentin Metzinger – nekaj novih predlogov*
- 12.20 – 12.40 Danko Šourek, *Neobičan slučaj stogodišnjega župnika: vera effigies Antoniusa Hasecha*
- 12.40 – 13.00 Katra Meke, *»Malana est oua figura...«. Bergantova dela na Hrvaškem*
- 13.00 – 15.00 diskusija i pauza za ručak

Naručiteljstvo i primijenjena umjetnost predsjeda Tanja Trška

- 15.00 – 15.20 Helena Seražin, Tina Košak, *Plemiški gostitelji cesarja Karla VI. med njegovim potovanjem po notranjeavstrijskih deželah kot umetnosti naročniki: primer Janeza Gašperja grofa Cobenzla*
- 15.20 – 15.40 Marin Bolić, *Kako čitati grad: crtice biskupa Negrija o Poreču*
- 15.40 – 16.00 Mateja Jerman, *Prepoznavanje majstora u venecijanskom baroknom zlatarstvu: problemi i prijedlozi*
- 16.00 – 16.30 diskusija i zaključna razmatranja



Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

**Sakralno i profano, funkcija i forma:
arhitektura ranog novog vijeka**



FIUME – Municipio
e Chiesa S. Girolamo

Piazza Municipio (danas Trg Riječke rezolucije) s crkvom sv. Jeronima i nekadašnjim augustinskim samostanom, kraj 19. ili početak 20. stoljeća

Dubravka Botica

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

O istraživanju barokne arhitekture u Hrvatskoj – doprinosi Radmile Matejčić i Anđele Horvat

Istraživanje umjetnosti baroka u Hrvatskoj nema dugu povijest, sustavna istraživanja započinju tek u drugoj polovici 20. stoljeća. Istraživačka pitanja i metode oblikovale su se pod snažnim utjecajem bečke škole povijesti umjetnosti, koju su u našu sredinu donijeli Szabo i Karaman. Nekoliko snažnih istraživačkih ličnosti obilježilo to razdoblje, a najistaknutiji je trojac Matejčić, Horvat, Prijatelj koji su objedinili svoja opsežna istraživanja u kapitalnom djelu *Barok u Hrvatskoj*, 1982. Puna četiri desetljeća kasnije, ta knjiga je i dalje temelj za sva istraživanja umjetnosti ovog razdoblja. Razlog tome su pomna istraživanja autora, koji su iscrpno objedinili svu dostupnu građu ali i njihov pristup istraživanjima. U fokusu ovog rada povodom obljetnice Radmile Matejčić je naravno njen pristup, a zanimljivo je sučeliti ga s Anđelom Horvat. Sličnosti i razlike njihovih istraživanja bit će razmotrene u ovom radu na pitanju stila u arhitekturi, posebno u arhitekturi 18. stoljeća. U sredini koja je bila izuzetno posvećena pitanjima stila, njih dvije donose novi pristup, usmjeren na samu građu. Ne obazirući se na velika pitanja stila i utvrđivanja nacionalnog, koja su obilježila razvoj povijesti umjetnosti u Hrvatskoj u 50im i kasnije, Matejčić i Horvat su primjenjivale metodologiju istraživanja koja je i danas primjenjiva, usmjerena na analizu djela i korištenje arhivskih izvora, što je i razlog dugom trajanju njihovih rezultata.

Dubravka Botica (Zagreb, 1976.) studirala je germanistiku i povijest umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Magistrirala je na znanstvenom poslijediplomskom studiju povijesti umjetnosti 2003., a 2007. obranila doktorsku disertaciju *Četverolisne crkve u srednjoj Europi – problem tipologije sakralne arhitekture XVIII. stoljeća*. Od 2000. zaposlena je na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, kao asistent, viši asistent, docent i izvanredni profesor, a 2021. izabrana je u zvanje redovite profesorice na Katedri za umjetnost renesanse i baroka. U više navrata se usavršavala u inozemstvu, bila je 2002. i 2006./2007. stipendist DAAD-a na Ludwig-Maximilians-Universität i Zentralinstitut für Kunstgeschichte u Münchenu. Sudjelovala je na nekoliko znanstveno-istraživačkih projekata, 2010. - 2014. vodila nastavno-istraživačkog projekta *Multidisciplinarna istraživanja kompleksa dvorca Brezovica* koji je dobio Povelju Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske za 2012. godinu. Od 2020. voditeljica je institucijskog projekta *Hrvatska umjetnost i kultura u srednjoeuropskom kontekstu*. Autorica je više desetaka znanstvenih i stručnih radova objavljenih u stranim i domaćim časopisima i zbornicima, koautorica je izložbe i kataloga *Arhitektura i performans: grafike iz Kraljevskog kabineta Luja XIV.*, (Muzej za umjetnosti i obrt, Zagreb, 2015.), sudjelovala je u velikim izložbenim projektima *Ars et Virtus, Hrvatska Mađarska 800 godina zajedničke kulturne baštine* (Zagreb-Budimpešta, 2020.-2021.) Za izložbu u MUO i znanstvenu knjigu *Barokne četverolisne crkve u sjeverozapadnoj Hrvatskoj* (Školska knjiga, Zagreb, 2015.) dobila je Godišnju nagradu Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za 2016. godinu.



Giacomo Briano, Francesco Olivieri, Bernardino Martinuzzi , *Isusovačka crkva sv. Vida (danas riječka Katedrala)*, započeta 1638., Rijeka

Carlo Fontana, *Bazilika sv. Ignacija Loyole*, započeta 1689., Azpeitia, Španjolska

Ivana Prijatelj Pavičić

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prilog istraživanju širenja modela centralnih isusovačkih crkava u baroku: dvije tipološki srodne crkve na dva kraja Europe - crkva sv. Vida u Rijeci i svetište Ignacija Loyole u Gipuzcoi

U radu će biti riječi o sličnostima između projekata nekadašnje isusovačke crkve sv. Vida u Rijeci i svetišta Ignacija Loyole u gradu Azpeitia u španjolskoj pokrajini Gipuzcoi. Obje su crkve centralnog tipa, osmerokutnoga tlocrta s ambulatornim kapelama. Gradnja crkve sv. Vida u Rijeci započeta je 1638. prema projektu talijanskog arhitekta i isusovca Giacoma Briana, a posvećena je 1742. godine. Radove u kupoli i lanterni crkve od 1725. godine vodio je furlanski graditelj Bernardino Martinuzzi iz Gradiške. Projektant španjolskog svetišta bio je slavni rimski arhitekt, Carlo Fontana. Njezina gradnja je započeta 1689. godine, a dovršena 1738. godine. Izgradnja obaju crkava bila je potpomognuta od strane najviše državne vlasti – Habsburških careva. Zanimljivo je uočiti podudarnosti između ovih dvaju rijetkih primjera baroknih centralnih poligonalnih isusovačkih crkava, koje dosada nisu bile međusobno uspoređene.

Ivana Prijatelj Pavičić se bavi se dalmatinskom umjetnošću u razdoblju od XIV. do XIX. stoljeća i umjetnicima hrvatskog porijekla zvanim Schiavoni. Redoviti je profesor u trajnom zvanju na Odsjeku za povijest umjetnosti pri Filozofskom fakultetu u Splitu. Kao gostujući profesor predavala je na tri sveučilišta u inozemstvu. Objavila je šest knjiga, više znanstvenih radova, sudjelovala na više tuzemnih i inozemnih znanstvenih skupova, te organizirala nekoliko skupova. Vodila dva znanstveno-istraživačka projekta i kao suradnica sudjelovala na nekoliko znanstvenih projekata.

Knjige: 1. *Loretske teme. Novi podaci o štovanju loretske Bogorodice u likovnim umjetnostima na području Ilirika*, Vitagraf, Rijeka, 1994., 95 str.; 2. *Kroz Marijin ružičnjak. Zapadna marijanska ikonografija u dalmatinskom slikarstvu od 14. do 18. st.*, Književni krug, Split, 1998., 303 str.; 3. *Julije Klović. Ikonografske studije*, Matica hrvatska, Zagreb, 1999., 161 str.; 4. *Kuharica none Carmen, Stara prošlostoljetna splitsko-trogirska kuharica*, Profil, 2004., 349 str. (2. izdanje: Profil, 2005.); 5. *U potrazi za izgubljenim slikarstvom, O majstoru Lovru iz Kotora i slikarstvu na prostoru od Dubrovnika do Kotora tijekom druge polovice XV. stoljeća*, Matica hrvatska - Ogranak Dubrovnik, Dubrovnik, 2013. 6. *Schiavoni. Umjetnici, nacija, ideologija*. Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, svibanj, 2018.



Fasada koperske stolnice

Renata Novak Klemenčič

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Fasada koprške stolnice v kontekstu stavbne in urbane zgodovine

Fasada koprške stolnice je zaradi gotških form v pritličju in renesančnih form v nadstropju že od začetka umetnostnozgodovinskih raziskav zbujala veliko zanimanja, njena geneza pa tudi do danes še ni zadovoljivo pojasnjena. Fasada je nedvomno nastala po tem, ko je bila cerkev sredi 15. stoletja podaljšana v prostor atrija oziroma portika, kar ustreza tudi času, ko je bil bistveno prenovljen glavni komunalni trg, današnji Titov trg. Fasada v spodnjem delu kaže povsem gotške forme, ki pa jih je mogoče s pomočjo grbov Giacoma Valaresa in podestata Francesca Cappella datirati v zadnje desetletje 15. stoletja. Večji problem predstavlja zgornji del fasade, za katerega so bile v literaturi predlagane datacije vse od konca 15. do druge polovice 18. stoletja, torej do časa, ko je bila zaključena velika baročna prenova po načrtih Giorgia Massarija, ki je v osnovi romansko baziliko spremenil v veliko dvoransko cerkev. Z upoštevanjem zgodovinskih okoliščin, z natančno stavbno analizo in s primerjavami v širšem prostoru bodo predstavljeni novi pogledi na nastanek in razvoj fasade koprške stolnice.

Doc. dr. Renata Novak Klemenčič je raziskovalka in asistentka na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Njeni glavni raziskovalni interesi so urbana zgodovina srednjega veka ter zgodovina arhitekture in kiparstva s posebnim poudarkom na interpretaciji arhivskih virov v širšem kulturnozgodovinskem kontekstu. Trenutno je vodja raziskovalnega projekta Koprška pretorska palača – podoba, pomen in namen, sodeluje pa tudi v interdisciplinarnem projektu *Dediščina za vključujočo trajnostno preobrazbo ter v bilateralnem projektu Družbena, gospodarska in kulturna interakcija slovenskega in črnogorskega primorja in gorstva od poznega srednjega veka do 19. stoletja*.



Vinzenz de Verda, *Former Jesuit college (today seminary, diocesan archives, diocesan museum)*, built from 1572, enlarged in 1591-1597, extended by one floor in 1714-1718, in Graz, Styria

Sylvia Stegbauer

Forschungsbereich Kunstgeschichte

Institut für die Erforschung der Habsburgermonarchie und des Balkanraumes

Österreichischen Akademie der Wissenschaften

Architecture of Religious Communities in the 17th and 18th Centuries in Styria: the Jesuit Settlements in Graz, Leoben and Judenburg

Archduke Charles II of Inner Austria called the Jesuits into the country in the course of the Counter-Reformation and the charter for a college in Graz was confirmed by Pope Gregory XIII in 1575. In addition to the Graz settlement, there were two other Jesuit colleges in Styria, in Leoben (founded in 1613) and Judenburg (founded in 1621), which will be used as comparative examples in the presentation in order to show similarities with regard to the building measures and the art policy of the Order. The Jesuit College in Graz was built at the end of the 16th century by Vinzenz de Verda. In the first half of the 18th century the complex was extended and baroqueised. The Jesuit University was built from 1607-1609 and remodelled in 1773. The Jesuit Church is a late Gothic church that was given to the Jesuits in 1577. At the beginning of the 17th century, the Jesuits built a new sacristy and chapels. The Jesuit Convict (built 1595/97) is of particular interest for this study. From 1762 it was completely rebuilt and was given a late Baroque façade by Joseph Hueber (1717-1787), who took over Joseph Carlone's workshop in Graz in 1740 and was court architect from 1753. Hueber also worked for Styrian noble families and received commissions in Slovenia and Croatia. The presentation shows the different construction phases and changes.

Sylvia Stegbauer, MA studied Art history at the University of Vienna and completed the postgraduate course / educating-curating-managing at the University of Applied Arts Vienna. Her research focuses on collection history, prints, Baroque ceiling painting and architectural history of the early modern period in Central Europe. From 2019-2020 she worked on the research project *Collectors, Collections, Collecting Cultures in Vienna and Central Europe* at the Vienna Center for the History of Collecting at the University of Vienna. Since 2020, she has been a research associate at the Austrian Academy of Sciences at the Institute for Habsburg and Balkan Studies in the Research Unit History of Art. In the course of the project *The Development of Visual Arts into "psychagogical" Media of the Society of Jesus*, she is working on the Jesuit Colleges of the Austrian Province. Her dissertation project deals with the building and functional history of the Jesuit settlement in Graz.



Palaca Vuković, detalj pročelja, Rijeka

Stilski vokabular riječke profane arhitekture 18. stoljeća

Razvoj arhitekture Rijeke u čitavom novovjekovnom razdoblju posve se oslanja na graditeljske, tehničke i stilske uzuse obližnje Venecije i Furlanije. Od tradicionalnih izvorišta u Veneciji, težište u 18. stoljeću seli u Trst, koji postaje novi veliki centar arhitektonske produkcije, te utjecaja na prostor Istre i Hrvatskog primorja. Sukladno tome, arhitektonski oblici u Rijeku dolaze iz Trsta, a prenose ih inženjeri angažirani na javnim projektima, koji projektiraju i izvode građevine javne i privatne namjene. Ti su transferi vidljivi na razini formalnog koncepta, ali i na razini detalja. Karakteristično je posezanje za oblikovnim elementima koncipiranima u arhitektonskim traktatima, kako iz renesansnog razdoblja, tako i iz 17. i 18. stoljeća, iz kojih su predlošci u arhitekturi regije već otprije bili opće prihvaćeni i rašireni.

U neravnomjernom stilskom razvoju profane arhitekture Rijeke uočava se da rano-barokni stil, očit tek u detaljima manirističke provenijencije, poput zaobljenih arkada i rustificiranih portala tipičnih za 16. i 17. stoljeće, koji će kontinuirati kroz cijelu prvu polovinu 18. stoljeća. Nakon toga započinje dugo razdoblje klasicizma kada morfologija stila poprima geometrijske oblike, poput trokutastih i segmentnih nadstrešnica prozora i zabata, portale sa stupovima i pilastrima, trake i lezene, te općenito motiviku koji će potrajati idućih stotinjak godina. Pri tome izostaje zrelo-barokna faza razvoja koju bi karakterizirala dinamika masa, bogata artikulacija i raskošan vokabular. Ona se javlja tek segmentarno, u pojedinim detaljima, poput konveksno istaknutih balkona, kovanih ograda, valovitih zabata, ili pak zaglavnih kamenova s kiparskim modeliranim glavama, no uvijek u okviru klasicistički stroge, geometrijske raščlambe ploha.

Dominacija klasičnih oblika tijekom čitavog 18. stoljeća, s tek povremenim prodorima elemenata zrelog i razvijenog baroka, općenito je imanentan prostoru sjevernog Jadrana, pri čemu Rijeka nije iznimka, ali će u posljednjim desetljećima 18. i na prijelazu u 19. stoljeće, u vremenu najintenzivnijeg razvoja grada, takav mješoviti kasno-barokno-klasicistički stil doživjeti svoj vrhunac upravo u profanoj arhitekturi.

Petar Puhmajer diplomirao je povijest umjetnosti i engleski jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2012. obranio je doktorsku disertaciju s temom o stambenoj arhitekturi kontinentalne Hrvatske. Bavi se istraživanjem arhitekture od 17. do 19. stoljeća, s posebnim interesom za pitanja građevnog razvoja, stila i tipologije. Od 2002. zaposlen je u Hrvatskom restauratorskom zavodu kao konzervator, a 2016. stekao je zvanje konzervatora savjetnika. Vodio je brojne projekte konzervatorsko-restauratorskih istraživanja te samostalno, i u suradnji, izradio više desetaka elaborata, studija i ekspertiza, obavljao stručni konzervatorski nadzor te koordinirao radove na nepokretnim kulturnim dobrima. Izlagao je na više domaćih i stranih znanstvenih skupova te bio sudionikom dvaju projekata financiranih od strane Hrvatske zaklade za znanost, pri Filozofskom fakultetu u Rijeci i Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu. Recenzent je znanstvenih časopisa s područja povijesti umjetnosti i član uredništva dvaju časopisa s temama iz zaštite kulturne baštine. Dobitnik je povelje Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske 2008. godine za suautorstvo knjige *Palača šećerane u Rijeci*.



Svod crkve sv. Filipa i Jakova

Bernarda Ratančić

Hrvatski restauratorski zavod

Ivan Braut

Konzervatorski odjel u Rijeci
Ministarstvo kulture i medija

Nove spoznaje o građevinskom razvoju crkve sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom u ranom novom vijeku

Umjetnička baština Vinodola jedna je od brojnih tema koju je Radmila Matejčić višekratno obrađivala tijekom svoje duge znanstvene karijere. Njezini su publicirani radovi, često preglednog i sintetskog karaktera, do danas jedina literatura za pojedina umjetnička ostvarenja na spomenutom prostoru. Navedeno naročito vrijedi za teme vezane uz profanu i sakralnu arhitekture ranog novog vijeka tijekom kojeg prostor Hrvatskog primorja doživljava značajan urbanistički i graditeljski razvoj. Župnu crkvu sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom može se uvrstiti među najvažnije spomenike ovog kraja. Iako je ona po padu Modruške dijeceze pod Turke krajem 15. stoljeća postala i sjedište izbjeglih biskupa, do sada se o njoj nije podrobnije pisalo niti je pobudila veći interes istraživača.

Tek su recentna sveobuhvatna konzervatorsko-restauratorska istraživanja temeljena na analizi povijesnih podataka, arhitektonskih oblika i sačuvanih materijalnih ostataka rezultirala novim spoznajama o oblikovanju, tipologiji i građevinskom razvoju ove crkve u razdoblju od srednjeg vijeka do 20. stoljeća. Najvrjednijim se smatraju rekonstrukcije i nadogradnje izvedene u 18. stoljeću kada je crkva dobila današnji trobrodni izgled. On je početkom 19. stoljeća upotpunjen bogatim štuko dekoracijama i inventarom za što su zaslužna braća Clemente i Giacomo Somazzi.

Bernarda Ratančić je rođena 1987. godine, osnovnu školu je završila u Samoboru, a gimnaziju u Zagrebu. Upisala je 2005. godine studij povijesti umjetnosti i arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te je 2011. godine diplomirala kao magistra povijesti umjetnosti i prvostupnica arheologije. Dvogodišnje stručno osposobljavanje za rad je provela u Hrvatskom restauratorskom zavodu, gdje je od 2015. godine zaposlena kao konzervator povjesničar umjetnosti u Odjelu za konzervatorsku dokumentaciju nepokretne baštine. Radi kao voditelj i suradnik u projektima konzervatorsko-restauratorskih istraživanja i projektima obnove nepokretne kulturne baštine.

Ivan Braut rođen je 1987. godine. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci završio je preddiplomski i diplomski studij povijesti i povijesti umjetnosti. Od 2011. godine upisan je na postdiplomskom doktorskom studiju Humanističke znanosti Sveučilišta u Zadru. Od 2013. do 2018. godine radio je u Hrvatskom restauratorskom zavodu na programima istraživanja i dokumentiranja nepokretne kulturne baštine, a od 2018. zaposlen je kao viši stručni savjetnik konzervator za pokretna i nepokretna kulturna dobra u Konzervatorskom odjelu u Rijeci Ministarstva kulture i medija RH. Od 2012. do danas vanjski je suradnik Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci. Kroz stručni i znanstveni rad bavi se temama zaštite kulturne baštine te kamenom skulpturom i arhitekturom ranog novog vijeka na području Kvarnera, Istre i Dalmacije.



Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

**U drvu i u mramoru –
skulptura 17. i 18. stoljeća**

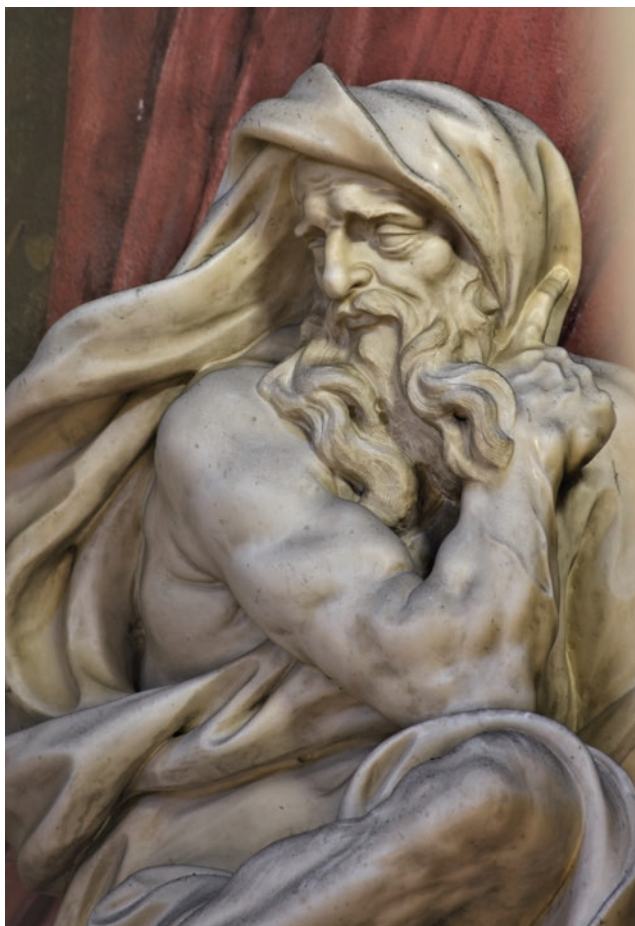


Drveni oltar, crkva sv. Marije Magdalene, Škopljak, Istra

Drveni oltari u Istri prije i poslije Radmile Matejčić

Korpus drvenih oltara 17. stoljeća u Istri čine brojni primjeri širokog raspona kakvoće – te su činjenice u velikoj mjeri odredile njihovu *fortunu criticu*, kao i njihovu spomeničku sudbinu. Prekretnicu u njihovu istraživanju označio je sintezni pregled Radmile Matejčić objavljen 1982. godine u poznatom temeljnom djelu *Barok u Hrvatskoj*. U poglavljima njezine dionice naslovljene *Barok u Istri i Hrvatskom primorju* ta je građa tekstem i slikom po prvi puta opširnije podastrijeta stručnoj javnosti i pritom trajno uključena u obzor povijesti umjetnosti u Hrvatskoj. Odabrane primjere Radmila Matejčić je podvrgnula stilskoj analizi, nastojeći odrediti ishodišta i smjerove stilskih i tipoloških poticaja te podrijetlo njihovih majstora i radionica. Njezin je rad potakao i druge istraživače na proučavanje te građe – uz Mirjanu Peršić, njome su se opširnije bavile Nina Kudiš i Vlasta Zajec. Svojim je istraživanjem Radmila Matejčić dala važan pionirski doprinos u prepoznavanju i valorizaciji te trajno marginalizirane baštine.

Vlasta Zajec zaposlena je u Institutu za povijest umjetnosti u zvanju više znanstvene suradnice. Magistrirala je s temom *Drveni oltari 17. stoljeća u Istri*, a doktorirala s temom *Drvena skulptura 17. stoljeća u Istri*. Objavila je knjigu pod nazivom *Studije o drvenim oltarima i skulpturi 17. stoljeća u Istri*. Osmislila je i pokrenula projekt *Zaboravljena baština: drveni oltari u Istri* koji se od 2016. godine ostvaruje u partnerstvu Instituta za povijest umjetnosti i Hrvatskog restauratorskog zavoda u sklopu kojeg je diljem Istre realizirano desetak multidisciplinarnih radionica. Osim drvenim oltarima i skulpturom 17. stoljeća u Istri bavi se i baroknim oltarima i skulpturom na području sjeverne Hrvatske. Godine 2004. pokrenula je stručno-znanstveni časopis *Kvartal – kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj* koji je kao glavna urednica uređivala do 2009. godine.



Bernardo Tabacco, *Glavni oltar* (detalj), župna crkva Tarcento

Damir Tulić

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Venecijanska skulptura oko 1690. godine: slučaj kipara i altarista Bernarda Tabacca

Istraživanja lagunarne skulpture 17. i 18. stoljeća, a koja se intenzivno provode posljednjih četvrt stoljeća ukazala su kako se upravo Venecija doista može smatrati jednim od ključnih europskih centara barokne kiparske produkcije. Samo u 17. stoljeću postojalo je nekoliko stilski vrlo različitih kiparskih pravaca, od kasnorenesansne lokalne struje, bolonjskog klasicizma, flamanske *maniere grande*, rimskih utjecaja posredstvom Filippa Parodija pa sve do prvih pojava neočinkvenčentizma na prijelomu stoljeća. Posljednje desetljeće seicenta doba je smjene generacija, ali i vrijeme nekih od najinteresantnijih pojava unutar mletačkog baroknog kiparstva. U svojevrsnom vakuumu posle smrti najznačajnijeg venecijanskog kipara Giusta Le Courta, a prije jačanja generacije prvih klasicista oko 1700. na čelu s Antoniom Tarsiom i Giuseppeom Torrettijem, u Veneciji djeluju majstori čiji su životi i djela još uvijek nedovoljno dobro istraženi, a predstavljaju vrlo originalne pojave unutar baroknog kiparstva. Jedan od njih je kipar i arhitekt Bernardo Tabacco (Venecija, 1656. – Bassano del Grappa, 1729.). Majstor se školovao u Rimu, a po povratku u Veneciju donio je neka vrlo specifična rješenja, kako u altaristici, tako i u kiparstvu. Među njegova najvažnija djela ubraja se oltar Imena Isusova u crkvi Santa Maria in Cole u Bassanu del Grappa (1691. – 1695.) te uništeni grandiozni spomenik Eleni Lucreziji Cornaro Piscopiji u Bazilici svetog Antuna u Padovi (1684. – 1689.). Tabacco je autor i jednog od najvažnijih baroknih oltara u Hrvatskoj, onog Gospe Karmelske obitelji Sorkočević iz 1696. u crkvi Male braće u Dubrovniku.

Cilj izlaganja je propitati poziciju Bernarda Tabacca u venecijanskom kiparsko-altarističkom miljeu kraja 17. stoljeća, osvrnuti se na neka njegova inovativna rješenja kao i obogatiti majstorov katalog s pokojim novim djelom.

Dr. sc. Damir Tulić je izvanredni profesor na Katedri za umjetnost ranog novog vijeka pri Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Diplomirao je 2005. povijest umjetnosti i povijest na Sveučilištu u Zadru, a od 2006. je zaposlen na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Doktorirao je 2012. na Sveučilištu u Zagrebu na temu mramorne skulpture i oltara u 17. i 18. st. u Istri. Godine 2013. izabran je među 20 najuspješnijih mladih doktora znanosti u Hrvatskoj te mu je dodijeljeno radno mjesto docenta na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Na riječkom Odsjeku za povijest umjetnosti predaje nekoliko kolegija iz područja umjetnosti renesanse i baroka. Bio je mentor dvije uspješno obranjene doktorske disertacije na Sveučilištu u Zadru. Dobitnik je rektorove nagrade Sveučilišta u Zadru 2004. te godišnje nagrade Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske "Radovan Ivančević" za 2014. godinu za knjigu *Opatska riznica, katedrala i crkve grada Korčule*, Korčula, 2014. (koautor Nina Kudiš).

Objavio nekoliko knjiga i poglavlja u knjigama te zbornicima, preko pedeset znanstvenih radova u domaćim i stranim časopisima, od kojih posebno treba istaknuti pet radova u uglednom talijanskom časopisu *Arte Veneta*. Sudjelovao je na više od pedeset znanstvenih skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. Usavršavao se na *Istituto di Storia dell'Arte Fondazione Giorgio Cini* u Veneciji. Područje njegovog interesa je umjetnost od 16. do 19. stoljeća s posebnim naglaskom na skulpturu, altaristiku, slikarstvo, primijenjena umjetnost, arhivne te liturgiju.



Alvise Tagliapietra, *Sveti Juraj*, 1739.-1741., sveta Eufemija, Rovinj

Mario Pintarić

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Venecijanski kipar Alvise Tagliapietra u Istri i Hrvatskom primorju

Historiograf Bernardo Benussi je u djelu *Storia documentata di Rovigno* (1888.) objavio podatak da je venecijanski kipar Alvise Tagliapietra (Venecija, 1670. – 1747.) sudjelovao u opremanju rovinjske crkve svete Eufemije. On je u suradnji s arhitektom Girolamom Laureatom između 1739. i 1741. radio na podizanju glavnog oltara te onog svete Eufemije. Tagliapietra je zajedno sa sinovima za glavni oltar isklesao monumentalne kipove svetog Marka, svetog Jurja i svetog Roka koje je 21. travnja 1741. prilikom kanonske vizitacije blagoslovio porečki biskup Giuseppe Maria Mazzoleni. Između ostalog, Alvise je uz pomoć radionice za bočne oltare izradio kip svetog Nikole te stipeše s prikazom svetog Jurja i svetog Petra. *Fortunu criticu*, kao i stilsku analizu majstorova rovinjskog ciklusa dala je i Radmila Matejčić (1982.) istovremeno s njim povezavši kip Gospe Karmelske na istoimenom oltaru. Upravo je poznavanje rovinjskih skulptura omogućilo da se tijekom posljednjih tridesetak godina uvelike proširi katalog Alviseovih djela u Italiji, Sloveniji i Hrvatskoj. Tako je u njegov opus uvršteno i nekoliko značajnih djela u Hrvatskom primorju, a među kojima se ističe tabernakul na oltaru Presvetog Sakramenta u Osorskoj katedrali te veliko mramorno raspelo iz župne crkve u Malom Lošnju.

U izlaganju će se iznova sagledati kiparov rovinjski ciklus, ali će se prvenstveno upozoriti na dosad nepoznata Tagliapietrina djela za privatne i crkvene naručitelje na Kvarneru, u Furlaniji i u Venetu.

Mario Pintarić je asistent i vanjski suradnik Katedre ranog novog vijeka pri Filozofskom fakulteta Sveučilišta u Rijeci. U listopadu 2022. je doktorirao *summa cum laude* na Poslijediplomskom studiju *Humanističke znanosti* Sveučilišta u Zadru s temom *Naručitelji i umjetnici u Rijeci tijekom 17. i 18. stoljeća* (mentor: izv. prof. dr. sc. Damir Tulić). Njegov rad i istraživanje financirala je Hrvatska zaklada za znanost kroz *Projekt razvoja karijera mladih istraživača - izobrazba novih doktora znanosti* u sklopu istraživačkog projekta *ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine* te Sveučilište u Rijeci projektom *Barokna Rijeka* (voditeljice prof. dr. sc. Nine Kudiš). Do sada je objavio deset izvornih znanstvenih radova, kao autor ili koautor, u časopisima A1 kategorizacije u Hrvatskoj i inozemstvu, a posebno valja istaknuti rad u uglednom talijanskom časopisu *Arte Veneta*. Dobitnik je Nagrade Filozofskog fakulteta za mlade znanstvenike za izvrsnost u znanstvenoistraživačkom radu tijekom 2021. godine. Područje njegovog interesa je umjetnost od 16. do 19. stoljeća s posebnim naglaskom na skulpturu, altaristiku, arhive, naručitelje i donatore.



Glavni oltar u crkvi sv. Margarete, 1758., Bakar

Martina Ožanić

Konzervatorski odjel u Zagrebu
Ministarstvo kulture i medija

Glavni oltar u crkvi sv. Margarete u Bakru – import srednjoeuropskih rješenja na periferiji Carstva

Tema izlaganja usmjerena je na glavni oltar sv. Margarete u istoimenoj crkvi na južnom rubu grada Bakra te će se kroz komparativne primjere razmatrati utjecaji i modeli zajedno s vremenskom, prostornom i kulturnom kontekstualizacijom oltara. Oltar je postavljen u svetištu 1758. godine, a na njegovu ljepotu osvrnula se Radmila Matječić u nezaobilaznoj knjizi *Barok u Hrvatskoj*. Pohvalno ga je valorizirala kao “proizvod odlične radionice velikog umjetničkog centra”, a oltarnu palu ocijenila kao “jednu od najvrednijih djela u plodnom opusu” znamenitoga ljubljanskog slikara Valentina Metzinger (1699. – 1759.). U panorami altarističke baštine Hrvatskoga primorja i Kvarnera XVIII. stoljeća u kojoj prednjače djela u kamenu i mramoru, glavni oltar sv. Margarete je drvorezbaren, a osim iznimnih umjetničkih kvaliteta, ističe se i svojom, za hrvatsko priobalje, neuobičajenom kompozicijom atektonsko građenoga retabla. Naime, za razliku od sjeverne Hrvatske gdje su atektonske oltarne konstrukcije zastupljene u većoj mjeri, na području cijeloga priobalnog pojasa one predstavljaju tek usamljene primjere sporadičnih narudžbi. Razloge zasigurno treba potražiti među naručiteljima, odnosno, kao odraz političke uprave na prostoru na kojem se nalazi. Na područjima pod Mletačkom vlašću i (ne)izravnim utjecajima venecijanskih radionica atektonske oltarne sheme nisu jače zaživjele, dok brojni primjeri takvega oblikovanja u zemljama pod Habsburškom krunom ukazuju na zamjetnu sklonost sjevera prema atektonskim rješenjima. U Bakru, na rubu zaljeva i na samoj periferiji Carstva, postavljeno je tako djelo posve u skladu s idejama rado viđenim diljem Srednje Europe tijekom XVII. i XVIII. stoljeća te se i danas izdvaja svojim zamjetnom vrsnošću.

Martina Ožanić je diplomirala povijest umjetnosti i engleski jezik i književnost 2004. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Doktorski rad na temu *Atektonsko građeni retabli XVIII. stoljeća na području sjeverozapadne Hrvatske* pod vodstvom mentora akademika Vladimira Markovića obranila je 2017. godine na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Od 2004. godine zaposlena je u Konzervatorskom odjelu u Zagrebu, gdje radi na mjestu više stručne savjetnice-konzervatorice za pokretna kulturna dobra. Autorica je više znanstvenih i stručnih tekstova, članica je međunarodnoga projekta od 2017. do 2019. godine te aktivno sudjeluje u radu strukovnih udruga. Žarište njezinoga znanstvenog interesa je umjetnost kontinentalne Hrvatske XVII. i XVIII. stoljeća, poglavito kiparstvo i altaristika, kao i teme zaštite i očuvanja kulturne baštine, s naglaskom na pokretna dobra i zidno slikarstvo.



Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

**Majstori, djela i predlošci:
slikarstvo 17. i 18. stoljeća**



Giovanni Ludis, *Gospe od Ružarija* (detalj), prije 1628., Interpretacijski centar katedrale Sv. Jakova *Civitas Sacra*, Šibenik

Ana Šitina

Odjel za povijest umjetnosti
Sveučilište u Zadru

Novi pogled na slike Giovannija Laudisa (1553. – 1631.) u Šibeniku

Nastavljajući se na istraživanja lokalnih i europskih povjesničara umjetnosti, Radmila Matejčić je dala ključan doprinos poznavanju barokne arhitekture, skulpture, slikarstva i primijenjenih umjetnosti u Istri i Hrvatskom primorju. U tom duhu, ovaj će rad, uz rekapitulaciju dosadašnjih spoznaja domaćih i stranih istraživača, iznova sagledati sačuvan opus Giovannija Laudisa (1553. – 1631.) u Šibeniku. Riječ je o mletačkom slikaru i dominikancu o kojemu se malo toga zna, a poznatiji je po osliku osam luneta s portretima svetaca u sakristiji dominikanske crkve SS. Giovanni e Paolo u Veneciji. Pomnijom analizom tri slike nastale za šibensku dominikansku crkvu, nastojat će se dati novi pogled i interpretacija.

Ana Šitina je rođena je 1989. godine u Požegi. Godine 2013. diplomirala je na Odjelu za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zadru s temom *Zadarski renesansni iluminirani rukopisi u likovnom i stilskom kontekstu* pod mentorstvom doc. dr. sc. Larisa Borića. Dobitnica je nagrade Odjela za povijest umjetnosti u Zadru Ivo Petricioli za najbolju studenticu u akademskoj godini 2012./2013. i nagrade Društva povjesničara umjetnosti Radovan Ivančević za najbolji diplomski rad. Doktorsku disertaciju naslovljenu *Slikarstvo 16. i 17. stoljeća u Šibenskoj biskupiji*, pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Larisa Borića i komentorstvom prof. dr. sc. Nine Kudiš, obranila je u srpnju 2020. godine. Bila je suradnica na četverogodišnjem znanstvenom projektu HRZZ-a *ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800.* pod vodstvom prof. dr. sc. Nine Kudiš. Trenutno je suradnica na Institucionalnom projektu Sveučilišta u Zadru, *ArtAdria – Likovni i arhitektonski fenomeni istočne obale Jadrana od antike do ranoga novog vijeka* pod vodstvom izv. prof. dr. sc. Ivana Josipovića. U svom znanstvenom i istraživačkom radu, kroz primjenu različitih metodoloških pristupa, usmjerena je na fenomene umjetnosti ranog novog vijeka, posebice tema slikarstva, posttridentske opreme interijera te naručitelja i donatora umjetnina. Na Odjelu za povijest umjetnosti u Zadru trenutno drži nastavu iz kolegija *Umjetnost ranog novog vijeka na tlu Hrvatske, Umjetnost baroka I. i Umjetnost baroka II.*



Daniel Heintz, *Sant'Antonio di Padova e San Francesco d'Assisi, la Madonna con il Bambino e un donatore* (particolare), chiesa di Sant'Antonio di Padova, Arbe

Enrico Lucchese

Dipartimento di Lettere e Beni Culturali
Università della Campania Luigi Vanvitelli

Una primizia quarnerina di Daniel Heintz

Ad Arbe, nella piccola chiesa di Sant'Antonio di Padova, è conservata una pala d'altare raffigurante *Sant'Antonio di Padova e San Francesco d'Assisi, la Madonna con il Bambino e un donatore* da identificare con il “D.co Francesco Brazza Eq. Marin fondatore di questa chiesa” morto il 10 novembre 1678. Il dipinto è stato attribuito a Girolamo Forabosco, pittore veneziano – defunto nel 1679 – di cui è stata pubblicata la monografia nel 2015: tale paternità non può essere accettata, come si può provare da una serie di confronti, mentre appare corretto assegnare l'opera al più tardo Daniel Heintz (Ens), figlio di Joseph il Giovane e dunque nipote dell'omonimo pittore di Rodolfo II, sul quale gli studi (da ultimo Cannone nel 2018) hanno portato nuove informazioni, utili per considerare il dipinto in esame nel contesto della pittura dell'ultimo quarto del XVII secolo a Venezia.

Enrico Lucchese è ricercatore di Storia dell'arte contemporanea all'Università degli Studi della Campania Luigi Vanvitelli, dopo aver avuto contratti di ricerca o docenza alle università di Lubiana, Udine, IULM Milano e Trieste. Ha più volte approfondito la conoscenza su opere d'arte in Istria e in Dalmazia, partecipando a convegni internazionali su quegli argomenti in Croazia, Italia, Slovenia. È autore del catalogo (2015) delle caricature dell'Album Zanetti della Fondazione Giorgio Cini di Venezia (2015), della monografia (2018) *Nicola Grassi (1682-1748)*, del volume edito per la mostra (2021) *Il Secolo di Nicola Grassi. Pittura veneziana del Sei e Settecento*. Nel 2022 ha curato con Matej Klemenčič *Patrons, Intermediaries, Venetian Artists in Vienna & Imperial Domains (1650-1750)*.



Pieter Thijs, *Pranje nogu*, 1665.-1670., župna crkva sv. Petra i Pavla, Bribir

Tanja Trška

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prilozi za dvije slike s riječkoga područja kroz barokna istraživanja Radmile Matejčić

Barokne studije Radmile Matejčić ostaju aktualne i dugo nakon objave, a poseban poticaj istraživačima što ih slijede daje i ono što je katkad tek naslutila. Toga su primjeri dva slikarska djela s riječkoga područja – *Pranje nogu* Pietera Thijsa iz župne crkve sv. Petra i Pavla u Bribiru, te *Sv. Ivan Nepomuk na odru* na svečevu oltaru u riječkoj prvostolnici.

Oltarnoj slici *Pranje nogu* Radmila Matejčić više se puta vraćala kao djelu Jacopa Palme mlađega, no ipak uz opasku da na njoj »zbunjuje stanoviti sjevernjački način interpretacije«. Povijest te danas argumentirano odbačene atribucije vezana je za Strossmayerovu galeriju starih majstora i njezine upravitelje, a kasnije i pojedince aktivne u Društvu prijatelja Strossmayerove galerije, koji su u nekoliko navrata tijekom 1920-ih i 1930-ih razmatrali ideju pohrane slike u Akademijinoj galeriji, a koju su Bribirani uvjetovali donacijom sredstava za izgradnju vodovoda. Izlaganje će nastojati rasvijetliti ovu manje poznatu epizodu u povijesti slike i njezine atribucije, u koju su se u razdoblju od skoro tri desetljeća, osim Crnčića, Téreyja i Schneidera, upleli i zagrebački nadbiskup Antun Bauer, kolekcionar Benko Horvat te restaurator Zvonimir Wyroubal.

Drugi prilog za Radmilu Matejčić kreće od njezine slutnje o slici *Sv. Ivan Nepomuk na odru* na svečevu oltaru u katedrali sv. Vida, za koju je 1994. godine primijetila da je »vjerojatno rađena prema grafičkom predlošku«. Riječ je doista o djelu nastalom prema postojećem uzoru – slici u augustinskoj crkvi uz bečki Hofburg, i samoj kopiji ranijih prikaza nastalih sredinom 17. stoljeća u krugu češkoga slikara Karela Škréte, a koju su tijekom prve polovine 18. stoljeća u bakrorezni medij prenijeli grafičari njemačkoga govornoga područja poput Johannesa Andreasa Pfeffela i Johanna Adama Schmutzera.

Dr. sc. Tanja Trška je docentica pri Katedri za umjetnost renesanse i baroka Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje kolegije iz nacionalne i opće povijesti umjetnosti renesanse i baroka na preddiplomskom i diplomskom studiju. Njezini istraživački interesi obuhvaćaju teme iz likovnih umjetnosti renesanse i baroka, s naglaskom na arhivske izvore te kulturne veze s Italijom. Trenutno je suradnica na projektu Hrvatske zaklade za znanost *Istraživanje provenijencije umjetnina u zagrebačkim zbirka* koji se pod vodstvom dr. sc. Ljerke Dulibić provodi pri Strossmayerovoj galeriji starih majstora HAZU.



Agostino i Bartolomeo Litterini, *Raspeti Krist sa sv. Dominikom i sv. Vinkom Ferrerskim*, 1702., crkva San Lorenzo, San Vito al Tagliamento

Nina Kudiš

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet sveučilišta u Rijeci

Tragom dvije slike iz riječke Vele crkve: o Agostinu i Bartolomeu Litteriniju i njihovoj radioničkoj produkciji

U sakristiji zborne crkve Uznesenja Marijina (Uznesenja Blažene Djevice Marije), odnosno Vele crkve, u Rijeci čuvaju se dvije slike izrađene uljem na platnu, gotovo identičnih dimenzija. Riječ je o prikazima svetog Vinka Fererskog (77 x 58 cm) i svetog Ivana Nepomuka (74 x 56 cm) koji su relativno nedavno pripisani venecijanskom slikaru Bartolomeu Litteriniju (Venecija, 1669. – 1748.) te datirani u kasnu fazu njegova stvaralaštva. Prepoznati su i neki od njihovih predložaka, no riječ je ovdje o djelima koja su rezultat prilično intenzivne produkcije majstorove radionice, a što je postalo razvidno nakon nedavne restauracije. Gotovo identičnih djela ili gotovo identičnih prikaza svetaca uklopljenih u veće kompozicije, a što se pripisuju Bartolomeu Litteriniju i njegovoj radionici ima mnogo. U izlaganju će se predstaviti ona poznata, ali i ona novotkrivena te njihovi mogući predlošci. Ujedno će se predložiti nova kronologija za neke dijelove Litterinijeva opusa te osvrnuti na suradnju s ocem, Agostinom Litterinijem.

Nina Kudiš je diplomirala povijest umjetnosti i engleski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, magistrirala na istom fakultetu 1990. te doktorirala 1998. godine. Od 1987. godine je zaposlena na Filozofskom (ranije Pedagoškom) fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Titulu redovitog profesora u trajnom zvanju stekla je 2016. godine. Od svibnja 2003. do ožujka 2006. bila je prva pročelnica novoosnovanog Odsjeka za povijest umjetnosti. Mentor je i komentor na doktorskim i poslijediplomskim studijima Sveučilišta u Zadru, Zagrebu i Ljubljani. Voditeljica je i suradnica na više domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata, dobitnica je više nagrada. Njezino područje znanstvenog interesa je venecijansko slikarstvo ranog novog vijeka, posebno ono nastalo od kraja 16. do početka 18. stoljeća. Objavljuje u hrvatskim, talijanskim i slovenskim znanstvenim časopisima i zbornicima radova sa znanstvenih skupova. Radove i postignuća vidjeti na stranicama <https://uniri.academia.edu/NinaKudis>, <http://bib.irb.hr/lista-radova?autor=151055>, <http://donart.uniri.hr/> i <http://ribri.uniri.hr/>.



Valentin Metzinger: *Sv. Katarina, sv. Marjeta in sv. Barbara*, 1753., veliki oltar, cerkev sv. Marjete ob obali, Bakar

Matej Klemenčič

Oddelek za umetnostno zgodovino
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

Valentin Metzinger – nekaj novih predlogov

Ljubljanski slikar Valentin Metzinger (1699–1759), po rodu iz Saint-Avolda iz Lotaringije, je bil od prihoda v Ljubljano do svoje smrti ena od osrednjih oseb umetnosti na Kranjskem. Njegovo življenje in delo sta relativno dobro raziskana, imamo tudi katalog del v monografiji Anice Cevc iz leta 2000, v zadnjih dveh desetletjih pa je bilo objavljeno še nekaj prispevkov, ki osvetljujejo njegovo delo in širijo njegov opus. V referatu bo predstavljeno nekaj novih del, ki jih lahko pripišemo ljubljanskemu slikarju, s poudarkom na vprašanjih o naročništvu.

Matej Klemenčič je redni profesor na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Osrednje področje njegovega raziskovanja je beneško baročno kiparstvo, ukvarja pa se tudi z drugimi temami poznega srednjega in zgodnjega novega veka, z migracijami umetnikov in naročniškimi povezavami med jadranskim prostorom in Srednjo Evropo. Med njegovimi vidnejšimi objavami sta monografiji o Francescu Robbi (2013) in njegovem vodnjaku (2010), v Narodni galeriji pa je zasnoval in soorganiziral tudi razstavo o slikarju Almanachu (2005).



Neznani slikar, Antonius Hasech, XVIII.st., Biskupski dvor, Bjelovar

Danko Šourek

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofsku fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Neobičan slučaj stogodišnjega župnika: vera effigies Antoniusa Hasecha

Među umjetninama koje je, temeljem njihove provenijencije, od Dijecezanskoga muzeja Zagrebačke nadbiskupije preuzela novoosnovana Bjelovarska biskupija, nalazi se i štafelajni portret (XVIII. st.; nekoć u župnom dvoru u Vrbovcu) s dopojasnim likom svećenika koji je, poput iluzionirane slike u slici, prikazan unutar ovala okružena lovorovim vijencem. Njegov se identitet podrobnije otkriva u opširnom latinskom napisu koji, dijelom zaklonjen okvirom slike, teče duž donjega ruba kadra: »[Ve]ra effigies Adm: Reverendi Domini Antonij Hasechi primi . Parochi Gulensis in D[icē]/[c]esi Leodiensi, qui per centum annos in eadem Parochia vixit ` obijt autem ætatis an[no] / [1]25. Anno Christi 1586. Interrogatus ab Episcopo Leodico quo vitaæ regimi[ne] / [V]itam adeo longevam produxisset : respondit se trium abstemium semper ext[itisse] / Videlicet Mulierum, Ebrietatis, & Iracundiæ:«. Riječ je dakle o pravom liku velečasnoga gospodina Antuna Hasecha, prvoga župnika Gule (Geule) u Biskupiji Liège, koji je u istoj župi živio stotinu godina i umro u dobi od stotinu dvadeset i pet godina, ljeta gospodnjega 1586. Upitan od biskupa Liègea o načinu života koji mu je omogućio takvu satarost, odgovorio je kako se oduvijek uzdržavao od triju stvari, naime: ženā, pijanstva i ljutnje. U prilogu se razmatra podrijetlo i funkciju priče o vrlinom zasluženoj dugovječnosti, odnos riječi i slike, te transfer likovnoga (i tekstualnoga) predložka ove – u okvirima naše baštine – neuobičajene teme.

Danko Šourek rođen je 1979. godine u Zagrebu. Godine 2005. diplomirao je povijest umjetnosti i arheologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a 2012. obranio je doktorski rad s temom *Mramorna skulptura i altaris-tika XVII. i XVIII. stoljeća na području Rijeke i Hrvatskoga primorja*. Od 2012. godine zaposlen je kao znanstveni novak u zvanju višega asistenta na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a zatim (od 2016.) kao docent, te (od 2022.) kao izvanredni profesor na istome Fakultetu. Sudjeluje u izvodenju nastave iz obveznih i izbornih kolegija preddiplomskoga i diplomskoga studija: nositelj je obveznoga kolegija diplomskoga studija *Hrvatska likovna baština »između gotike i baroka«* (modul renesanse i baroka) te više izbornih kolegija u sklopu preddiplomskoga i diplomskoga studija (*Barokna baština crkvenih redova u hrvatskoj povijesti umjetnosti; Barokna skulptura kontinentalne Hrvatske; Venecijanska skulptura renesanse i baroka; Zagrebačka umjetnička baština XVI. – XVIII. stoljeća*). Autor je niza znanstvenih radova s temom umjetničke baštine renesanse i baroka.



Fortunat Bergant, Sv. Elija, župna cerkev sv. Elije, Sinac

Katra Meke

Narodna galerija
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

»Malana est oua figura...«. Bergantova dela na Hrvaškem

Fortunat Bergant (1721–1769) je eden od glavnih predstavnikov slovenskega baročnega slikarstva in poleg Valentina Metzingerja (1699–1759), Franca Jelovška (1700–1764) in Antona Cebeja (1722–po 1774) slikar, katerega opus prav tako najdemo na Hrvaškem. Nekatere slike so tja prišla preko redovnih povezav, medtem ko za dela na območju današnje Like, ki so nastajala med 1750 in 1754, še vedno nimamo jasnih odgovorov. Prispevek, ki temelji na raziskavah izvedenih ob razstavi, pripravljeni v Narodni galeriji ob tristoletnici slikarjevega rojstva (2021), bo opozoril na hrvaški opus baročnega slikarja – na njegovo ohranjenost, naročnike, povezave s Kranjskim prostorom in odprta vprašanja v zvezi z slikarjevim bivanjem na Hrvaškem.

Katra Meke (r. 1984) je kustosinja v Narodni galeriji in asistentka na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Osrednje področje njenih raziskav zavzema beneško baročno slikarstvo in njegova prisotnost ter vpliv na umetnost na Kranjskem in Štajerskem. Povezano s tem se ukvarja tudi s preučevanjem naročništva in umetnostnih zbirk kranjskih in štajerskih zbiralcev v 17. in 18. stoletju. Z navedenimi temami se je ukvarjala tudi v svoji doktorski disertaciji, za katero je leta 2019 prejela fakultetno priznanje.

V Narodni galeriji se kot kustosinja se ukvarja s preučevanjem baročne umetnosti in koordinacijo ter pripravo razstav. Leta 2021 je pripravila avtorsko razstavo o baročnem slikarju Fortunatu Bergantu s spremljajočo monografsko publikacijo.



Studium et ardor

znanstveni skup
povodom stote
obljetnice rođenja
Radmile Matejčić

Naručiteljstvo i primijenjena umjetnost



Franz Kurz zum Thurn und Goldenstein, *Pogled na grad Haasberg* (danes danes v ruševinah)

Helena Seražin, Tina Košak

Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Plemiški gostitelji cesarja Karla VI. med njegovim potovanjem po notranjeavstrijskih deželah kot umetnosti naročniki: primer Janeza Gašperja grofa Cobenzla

Ko je septembra leta 1660 ob priložnosti dedne poklonitve Ljubljano obiskal cesar Leopold I., ga je v mestu gostil vrhovni dedni komornik, cesarski tajni svetnik Volf Engelbert grof Auersperg (1610–1673). V svojem razkošnem parku mu je priredil slavje z bogatim kulturnim programom, ki je vključeval banket in prvi dokumentirani operni koncert v zgodovini mesta. Leopoldov sin Karel VI. se je na poklonitev deželnih stanov v notranjeavstrijskih deželah podal relativno pozno na “svoji poklicni poti,” leta 1728 (skoraj 17 let po začetku vladanja): iz razkošnega dvorca Laxemburg ga je pot vodila preko novozgrajenega Semme-ringa in Celovca v Ljubljano in dalje na Goriško do Gorice, v Trst, pa vse do Rijeke in Bakra in nazaj. Na čelu njegovega dvornega spremstva je bil bivši goriški in kranjski deželni glavar, grof Janez Gašper Cobenzl (1664–1742), ki je pot izkoristil tudi za promocijo svoje rodbine. Pot, ki je cesarja in spremstvo vodila iz Ljubljane preko Vrhnike do Postojne proti Goriški, Trstu, Reki in nazaj je bila namreč delno planirana po vzoru starejših poklonitev. Tako Cobenzl, nekateri drugi člani njegove razširjene družine kot nekateri drugi lokalni plemiči so se imeli priložnost pripraviti na slavnostni dogodek, se izkazati kot tudi cesarjevi gostitelji in se kot lastniki rezidenc in umetnostni naročniki vtisniti v spomin dvornega spremstva. Prispevek razkriva, kako so to priložnost izkoristili.

Dr. Helena Seražin je znanstvena svetnica na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Diplomirala (1997), magistrirala (2000) in doktorirala (2003) je iz umetnostne zgodovine na Univerzi v Ljubljani. Njeno glavno področje raziskovanja sta renesančna in baročna arhitektura in kiparstvo na Slovenskem, s poudarkom na beneških vplivih in italijanskih umetnikih. Med letoma 2014 in 2018 je vodila slovensko partnerstvo evropskega projekta MoMoWo – Ustvarjalnost žensk od modernizma dalje, trenutno pa vodi interdisciplinarno programsko skupino PODOBA – BESEDA – ZNANJE: življenje idej v prostoru med vzhodnimi Alpami in Severnim Jadranom 1400–1800. Od leta 2021 je predsednica Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva. Kot docentka je predavala na Univerzi v Ljubljani in Fakulteti za humanistične študije v Kopru. Bila je prejemnica različnih štipendij za raziskave na področju umetnostne in arhitekturne zgodovine mdr. na Università Ca' Foscari in IUAV v Benetkah, Centro Internazionale di Studi di Architettura Andrea Palladio in Vicenzi ter Villa I Tatti, The Harvard University Center for Italian Renaissance Studies v Firencah. Je avtorica in urednica več znanstvenih monografij in revij. Med drugim je predsednica Slovenskega umetnostnozgodovinskega društva.

Tina Košak je leta 2011 doktorirala iz umetnostne zgodovine (z disertacijo o žanrskih slikah in tihožitjih v zbirkah kranjskega in štajerskega plemstva v 17. in 18. stoletju); v času študija in kot podoktorska raziskovalka se je dlje časa izpopolnjevala v Gradcu, Amsterdamu, Parizu in Antwerpnu. Je znanstvena sodelavka na Umetnostnozgodovinskem inštitutu Franceta Steleta ZRC SAZU in docentka na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Njeni raziskovalni interesi zaobjemajo plemiško naročništvo, zbirateljstvo in umetnostni trg, s slednjim v zvezi zlasti uvoz umetnin na območje dežel Notranje Avstrije. V okviru raziskovalnega projekta Umetnost v času zatona plemstva. Transformacije, translokacije in reinterpretacije, ki ga vodi od leta 2019, se v zadnjih letih posveča tudi recepciji in usodi plemiške dediščine po razpadu Habsburške monarhije.



Leopold Kecheisen, Portret biskupa Gaspara Negrija, 1755., Zbirka crkvene umjetnosti u Biskupiji Eufrazijane, Poreč

Marin Bolić

Odsjek za povijest umjetnosti
Filozofski fakultet sveučilišta u Rijeci

Kako čitati grad: crtice biskupa Negrija o Poreču

Prije nego što je 1742. godine došao na porečku stolicu gdje se zadržao do svoje smrti, Mlečanin Gaspare Negri (Venecija, 1697. – Poreč, 1778.) obnašao je dužnost regularnog kanonika u venecijanskoj crkvi San Simeone e Giuda, a nakon toga je 1732. godine bio posvećen za novigradskog biskupa. Riječ je o jednom od najpoduzetnijih crkvenih velikodostojnika na području Istre, što su već suvremenici prepoznali pa su stoga biskupu u čast pisali pjesme te dali napraviti njegove portrete.

Od kulturnog nasljeđa, u prvom redu valja istaknuti da se uz Negrijevo ime veže odabir eminentnih venecijanskih majstora Giovannija Marchiorija (Caviola d'Agordo, 1696. – Treviso, 1778.) za skulptorsko, odnosno Giuseppea Camerate (Venecija, 1676. – 1762.) i Sante Piattija (Venecija, 1687. – 1747.) za slikarsko opremanje crkava svetog Servula u Bujama, gdje je zbog malarije rezidirao dok je bio na čelu novigradske biskupije, te Eufrazijeve bazilike. Također, na glasu je bila i njegova biblioteka – što je bila otvorena za javnost - koju nakon smrti pušta u nasljedstvo nećaku, porečkom kanoniku don Marcu Gozziju za vrijeme kojeg je raspršena. S obzirom na obrazovanje i brojna poznanstva s istaknutim ličnostima 18. stoljeća diljem Apeninskog poluotoka, Negrijev kulturni obzor nadilazio je onaj lokalni te se može tvrditi kako je biskup donio prosvjetiteljsku misao na područje Istre. Možda to najjasnije dolazi do izražaja u njegovim povijesno-arheološkim istraživanjima. Naime, dobro je poznato kako je Negri svoja znanja sabrao u djelima *Memorie Storiche della Citta e Diocesi di Parenzo*, kao i u dva poglavlja nedovršenog rada *Della chiesa di Parenzo*. Međutim, daljnja istraživanja o kojima će biti riječi u izlaganju dodatno su potvrdila njegovu erudiciju te interes za različite artefakte što su nastali u širokom rasponu od antike do *settecenta*. Bilježenjem svojih crtica Negri je pomogao da se od zaborava spase informacije što su bile baza za sve kasnije priče i studije o Poreču. Pritom se je koristio avangardnim postulatima intelektualne elite Apeninskog poluotoka, koji su anticipirali metodologiju povijesnih disciplina 19. stoljeća, a na koje se djelomično oslanjala i sama Radmila Matejčić.

Marin Bolić je 2018. godine stekao zvanje magistra struke i magistra edukacije povijesti pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Godine 2019. upisuje doktorski studij „Humanističke znanosti“ – smjer povijest umjetnosti pri Sveučilištu u Zadru. Zaposlen je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci od 2018. godine, najprije kao vanjski suradnik, a od 2019. godine kao asistent/mladi istraživač putem projekta prof. dr. sc. Nine Kudiš „ET TIBI DABO: naručitelji i donatori umjetnina u Istri, Hrvatskom primorju i sjevernoj Dalmaciji od 1300. do 1800. godine“, odnosno „Projekta razvoja karijera mladih istraživača – izobrazba novih doktora znanosti“ Hrvatske zaklade za znanost. Suradnik je na projektu „Barokna Rijeka“. Dobitnik je nagrade Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske „Radovan Ivančević“ za najbolji diplomski rad u 2018. godini te Dekanove nagrade za izvrsnost u akademskoj godini 2016./2017. Područje njegovog interesa su slikarstvo i grafička umjetnost 17. i 18. stoljeća te naručitelji i donatori iz tog razdoblja.



Nepoznata venecijanska zlatarska radionica, *Kalež* (detalj), 1. polovica 18. stoljeća, Osor

Prepoznavanje majstora u venecijanskom baroknom zlatarstvu: problemi i prijedlozi

Najstariji zapis o postojanju udruženja zlatara u Veneciji (tal. *Scuola dei Oresi*) pronađen je 1231. godine, a već dvije godine poslije donijet je prvi statut. Njime su bila definirana brojna prava i obveze članova, kao i interna kontrola kvalitete izrade zlatarskih djela. Povrh toga, rad zlatara su dodatno nadzirali zaposlenici gradske kovnice novca (tal. *Zecca*) koji su birani među članovima udruženja na određeno mandatno razdoblje. Navedeni sustav praćenja kvalitete je, čini se, u potpunosti zaživio tek u 15. stoljeću kada se na djelima susreću kontrolni žigovi. Zlatarski predmet je na tržište mogao doći samo ako je imao utisnutu oznaku majstora, zlatarske radionice i državnog kontrolora koji je osim žiga s vlastitim inicijalima utiskivao i simbol Republike Venecije - *leone in moleca*.

Na zlatarskim djelima koja se na temelju utisnutog državnog žiga povezuju sa venecijanskim zlatarskim radionicama se, međutim, vrlo rijetko mogu naći svi propisani žigovi. Štoviše, tijekom 17. i 18. stoljeća se na rijetkim primjerima nalaze oznake zlatarske radionice, a krajem 18. stoljeća čak izostaju i žigovi državnih kontrolora. Budući da je dekorativni rječnik venecijanskog zlatarstva ograničen u smislu raznolikosti ukrasnih motiva jer se radionice služe istim grafičkim predlošcima, razlike u njihovom izrazu su teško raspoznatljive. Kako je broj aktivnih zlatara u Veneciji tijekom 17. i 18. stoljeća varirao između 180 i 240, povezivanje majstora s njegovim radom bez arhivskih tragova je nemogući pothvat. Dodatni problem čine i pogrešna tumačenja zlatarskih oznaka koja su dovela do krivih interpretacija podrijetla djela. Na temelju zlatarskih radova sačuvanih na području Istre i Hrvatskog primorja, u izlaganju će se prezentirati navedeni problemi te će se u skladu s recentnim istraživanjima venecijanskog baroknog zlatarstva reinterpretirati djela koja je Radmila Matejić obradila u antologijskom izdanju *Barok u Hrvatskoj*.

Mateja Jerman diplomirala je 2010. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Doktorat iz područja povijesti umjetnosti stekla je 2020. godine na Sveučilištu u Zadru s temom *Liturgijski predmeti od plemenitih metala od 1400. do 1800. godine na području nekadašnje Pulske biskupije*. Tijekom doktorskog studija sudjelovala je kao asistent - vanjski suradnik u nastavi Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci, a od 2017. godine zaposlena je u Konzervatorskom odjelu u Rijeci Ministarstva kulture i medija kao viša stručna savjetnica-konzervatorica za nepokretna i pokretna kulturna dobra.

Područje znanstvenog istraživanja su joj primijenjene umjetnosti, osobito zlatarstvo ranog novog vijeka. Fokus joj je usmjeren na djela nastala u Veneciji i umjetničkim centrima Svetog Rimskog Carstva. O tome redovito izlaže na međunarodnim i domaćim znanstvenim skupovima te piše stručne i znanstvene radove za specijalizirane časopise i zbornike. Kao znanstveni suradnik sudjeluje u projektima Katedre za umjetnost ranog novog vijeka Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Rijeci koje financiraju Hrvatska zaklada za znanost i Sveučilište u Rijeci. Dobitnica je stipendije *École française de Rome* te je jedan od osnivača internacionalne udruge za proučavanje primijenjene umjetnosti jugoistočne Europe.



UNIRI-HUMAN-18-85 1219